

*О.С. Журавка, асистент кафедри фінансів, Українська академія банківської справи
НБУ*

Моніторинг фінансових ризиків на підприємстві

У статті розглядається система моніторингу фінансових ризиків. Досліджено її складові, а також основні задачі системи контролю за ризиками на підприємстві.

Ключові слова: фінансовий ризик, ризик-менеджмент, моніторинг фінансових ризиків, процес управління фінансовими ризиками.

Постановка проблеми. Ризики – неодмінна складова ділового життя, а управління ними – частина тієї масштабної роботи, яку будь-яке підприємство веде заради створення вартості. Управління фінансовими ризиками підприємства є специфічною сферою фінансового менеджменту, яка останніми роками виділилася в особливу область знань – «ризик-менеджмент». Менеджмент ризику – одна з найважливіших областей сучасного управління, пов'язана із специфічною діяльністю менеджерів в умовах невизначеності, складного вибору варіантів управлінських дій.

Процес управління фінансовими ризиками підприємства включає чотири основні етапи: ідентифікацію, квантифікацію, мінімізацію та моніторинг.

Аналіз публікацій. Проблема пошуку ефективних підходів до моніторингу фінансових ризиків стала одним з найважливіших напрямів розвитку фінансового менеджменту на підприємстві.

Питаннями моніторингу фінансових ризиків на підприємстві займаються такі відомі зарубіжні та вітчизняні вчені-економісти, як: Д. Муглер, Ж. Перар, М. Штейнер, І.Т. Балабанов, І.А. Бланк, М.С. Клапків, В.В. Ковалев, В.М. Шелудько та інші.

Мета статті – дослідження процедури моніторингу як невід'ємної складової процесу управління фінансовими ризиками підприємства.

Виклад основного матеріалу. Моніторинг фінансових ризиків на підприємстві закінчує цикл управління ними та водночас розпочинає

новий етап з ідентифікації нових можливих загроз діяльності господарюючого суб'єкта.

Система моніторингу має функціонувати в двох основних напрямках (включати дві підсистеми):

1. Моніторинг зовнішніх ризиків.
2. Моніторинг фактичних ризиків підприємства.

Перша складова має враховувати, відслідковувати та контролювати зовнішнє середовище по відношенню до підприємства.

До зовнішніх належать ризики, які виникають у зовнішньому щодо підприємства середовищі і безпосередньо не залежать від його діяльності. Це, перш за все, політичні, правові, соціальні та загальноекономічні ризики, що з'являються внаслідок загострення економічної кризи у країні, політичної нестабільності, війни, заборони на платежі за кордон, консолідації боргів, введення ембарго, відміни імпортних ліцензій, стихійного лиха (пожежі, повені, землетруси), приватизації, націоналізації, неадекватного правового регулювання тощо.

Вплив зовнішніх ризиків на результативність роботи будь-якого суб'єкта економічної діяльності винятково високий, управління цими ризиками найбільш складне, а іноді й неможливе. Тому особливо важливим є побудова системи контролю за зовнішніми ризиками підприємства, що можуть істотно погіршити його фінансовий стан.

Для більшості великих вітчизняних підприємств, на нашу думку, необхідним є створення спеціалізованих відділів з моніторингу ризиків, адже перелік зовнішніх ризиків, що не є фінансовими, але можуть здійснити істотний вплив на діяльність підприємства досить широкий:

- політично-правові – зміна діючих законодавчих і нормативно-правових актів у країні, зміна податкової політики, встановлення державних обмежень щодо ціни на готову продукцію тощо;
- загальноекономічні ризики – стрімке зростання рівня інфляції в країні, невиправдано високий рівень безробіття тощо;

- цінові ризики – зростання цін на сировину та матеріали;
- ринкові ризики – несприятлива кон'юнктура як на ринку сировини, так і на ринку готової продукції;
- регіонально-політичні ризики – погіршення політичних відносин з країнами-імпортерами готової продукції та експортерами сировини, обладнання, технологічних ліній тощо.

Основними задачами контролю зовнішнього середовища є:

- 1) моніторинг динаміки цін на сировину та необхідне для виробництва обладнання;
- 2) вивчення, аналіз та прогнозування динаміки валютних курсів;
- 3) аналіз ринкового середовища, моніторинг основних конкурентів підприємства;
- 4) детальне вивчення стану контрагентів та клієнтів підприємства з метою запобігання виникнення кредитного ризику, тобто ризику невиконання своїх зобов'язань.

Система контролю за внутрішніми ризиками на підприємстві має здійснювати перевірку відповідності фактичних ризиків цільовим та застосовувати адекватні заходи при виявленні невідповідності.

Враховуючи процедуру з комплексного управління фінансовими ризиками підприємства система контролю внутрішніх ризиків має здійснювати:

- 1) постійний контроль за рівнем ліквідності та платоспроможності на підприємстві з урахуванням галузевих особливостей та внутрішніх потреб;
- 2) моніторинг фінансової стійкості – недопущення загрози банкрутству;
- 3) контроль за станом дебіторської заборгованості – аналіз динаміки простроченої заборгованості у загальній структурі;
- 4) попереднє оцінювання та прогнозування наслідків за операціями з використанням іноземної валюти, розробка методів мінімізації впливу валютного ризику на результати діяльності підприємства;

5) розробка програмного забезпечення для автоматизації контролю за всіма видами ризиків, що фактично загрожують діяльності підприємства або є потенційними.

Таким чином, дослідивши методологічні та методичні аспекти управління фінансовими ризиками підприємства від стадії ідентифікації до стадії моніторингу можна зробити висновок про те, що цей процес є безперервним циклом.

Виходячи з цього, схема управління фінансовими ризиками підприємства повинна мати наступний вигляд (рис. 1).

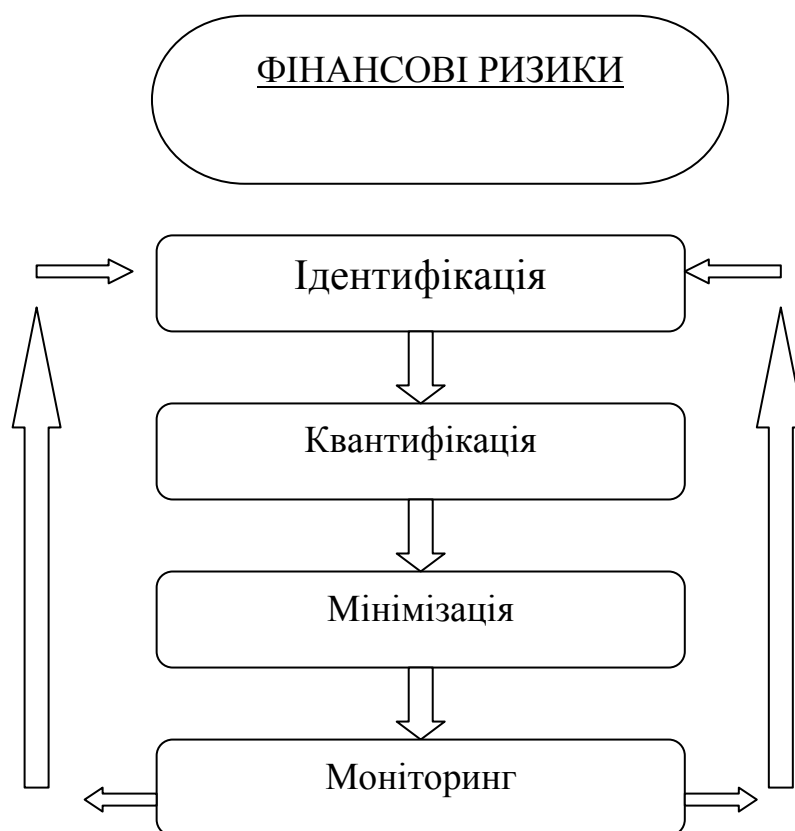

Рис. 1. Процес управління фінансовими ризиками на підприємстві

Висновки. Система моніторингу фінансових ризиків підприємства повинна включати дві підсистеми:

- моніторинг зовнішніх ризиків;
- моніторинг внутрішніх ризиків.

Перша складова має враховувати, відслідковувати та контролювати

зовнішнє середовище по відношенню до підприємства.

Система контролю за внутрішніми ризиками на підприємстві має здійснювати перевірку відповідності фактичних ризиків цільовим та застосовувати адекватні заходи при виявленні невідповідності.

Крім того, дослідивши методологічні та методичні аспекти управління фінансовими ризиками підприємства від стадії ідентифікації до стадії моніторингу можна зробити висновок про те, що цей процес є безперервним циклом.

Summary

The article considers the system of financial risks monitoring. The basic components and the main tasks of financial monitoring of the enterprise are investigated.

Журавка О.С. Моніторинг фінансових ризиків на підприємстві / О.С. Журавка // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. – Суми: УАБС НБУ, 2006. – Т. 17. – С. 221–224.